

Bara de senaste åren har intresset för klimatfrågor ökat markant, speciellt bland oss ungdomar. Det är ju vi som måste leva med risken för framtida klimatkatastrofer som följd av den globala temperaturökningen. Men vi har ingen makt över vilka åtgärder som faktiskt görs för ett förbättrat klimat, det har istället dagens politiker. Då dessa frågor rör hela jordens befolkning krävs dessutom engagemang från alla världens länder. Dock gör länders mycket skilda klimatintressen att politiker har svårt att komma överens om hur de faktiskt ska gå tillväga för att förbättra klimatet.

Men på Klimatkonventionens tjugofemte partskonferens i Paris 2015 lyckades ändå hela 196 länder komma överens om ett avtal som slår fast att jordens temperaturökning ska hållas under två grader detta sekel. Parisavtalet är det första klimatavtal som ingåtts av ett så stort antal länder och innebär därmed de bästa chanserna för ett förbättrat klimat hittills. Dock krävdes många kompromisser om avtalets innebörd för att få ett så stort antal parter att skriva under. Parternas tendens till mycket skilda ståndpunkter i frågan gjorde att resultatet blev en kompromiss som innebar att länderna själva fick bestämma sina åtaganden. Detta gör att ländernas åtaganden varierar mycket i ambition. Begränsas Parisavtalet för mycket av kompromisserna som gjorde det möjligt? Kommer det verkligen att leda till att vi når två-graders målet? Och är Parisavtalet vår enda möjlighet till ett förbättrat framtida klimat?

Vad den globala temperaturökningen beror på är en kontroversiell fråga. De allra flesta medger att vårt enorma utsläpp av växthusgaser är en stor anledning till ökningen, men inte alla. Att medeltemperaturökningen skulle hållas under två och helst 1,5 grader detta sekel var de flesta på konferensen i Paris överens om. Men vad som behövde göras för att nå detta mål var mer omtvistat. Klimatoroliga länder som Sverige ville ha skrivningar som fastslog krav på ländernas ambitionsnivå, medan skeptikerna förhandlade om ett avtal utan bindande krav. För att få så många oliktankande länder som möjligt att skriva under Parisavtalet behövdes därför en kompromiss där alla parter blev någorlunda nöjda. Resultatet blev att länderna själva fick bestämma dess åtaganden, vilket ledde till relativt lågt engagemang från länderna i förhållande till målet. Tanken var att ländernas åtaganden skulle skärpas gradvis.

Dessutom fanns en misstro mot ett avtal med samma bindande åtaganden för alla parter då det tidigare gjorts försök att ingå sådana avtal, dock har samtliga misslyckats. Innan Klimatkonventionens femtonde partskonferens, COP15, i Köpenhamn 2009 fanns det förhoppningar om att ett juridiskt bindande avtal med fastställda utsläppsmål skulle ratificeras på COP15. Dock blev konferensen ett totalt sammanbrott som visade att ett sådant avtal var i princip politiskt oframkomligt. Parterna kunde inte enas om vad det skulle innebära. Det bästa de kunde komma fram till var att ländernas klimatåtgärder ska kunna mätas och vara kontrollerbara, en fråga där Kina till slut fick ge sig. Detta innebar ändå en möjlighet att dokumentera länders frivilliga åtaganden och en början till en lösning.

När Parisavtalet skulle förhandlas hade förhoppningarna om ett bindande avtal med samma åtaganden för alla länder lagts åt sidan av många parter. Fiaskot i Köpenhamn hade ju redan visat att det var näst intill omöjligt att få igenom ett sådant avtal. Parisavtalet behövde alltså kräva mindre av länderna om det skulle bli något avtal alls. Därför innebär avtalet inte heller några juridiska sanktioner för de länder som framför svaga åtaganden eller struntar i att följa sina åtaganden. Detta gör att även om länderns klimatåtgärder dokumenteras spelar det ändå ingen roll för länderna. Det finns alltså ett kryphål för länder med lågt klimatengagemang, de kan skriva under avtalet men det betyder inte att de faktiskt måste följa sina åtaganden. Dessutom gav Parisavtalet parter möjlighet att dra sig ur sina åtaganden. Detta visade USA:s president Donald Trump när han såg till att USA drog sig ur avtalet sommaren 2017. Trump hänvisade till att avtalet var en "orättvis ekonomisk börda" för USA:s befolkning och menade att det skulle gynna landets kol- och oljeindustri om de drog sig ur. Eftersom USA är ett av de länder i världen med störst utsläpp av växthusgaser ger detta långtgående konsekvenser. Framförallt kan det resultera i att fler klimatskeptiska länder väljer att dra sig ur, vilket hade fått avtalet att falla fullständigt.

När kraven sänktes blev det vetenskapligt önskvärda alltså utbytt mot det politiskt möjliga, vilket resulterade i ett avtal som länderna blev relativt nöjda med men som inte är vad vårt klimat hade behövt. Adderar man nu utsläppskurvor med ekonomisk tillväxt och befolkningstillväxt är det bara fem procents chans att Parisavtalets mål ska nås, enligt den vetenskapliga tidskriften Nature. De åtaganden som länderna själva bestämde är alltså generellt sett för låga. Vad tendensen till det låga engagemanget beror på är antagligen kopplat till ländernas skilda ekonomiska eller politiska intressen. Vissa parter menade att ett avtal med höga åtaganden hade gett relativt liten effekt på klimatet i förhållande till de ekonomiska följderna det hade gett.

Men även om det ser svårt ut att nå Parisavtalets mål innebär det ändå förbättrade möjligheter för vårt klimat. För trots att åtgärderna inte räcker är det definitivt bättre än alternativet att bara fortsätta som förut. Dessutom är det som sagt det första klimatavtal som ratificerats av så många länder som samtidigt går med på att dokumentera deras klimatåtgärder, vilket ökar avtalets chanser att fungera jämfört med tidigare klimatavtal. I artikeln "Naturen kompromissar inte" av Joanna Rose (2016-02-19) intervjuas Karin Bäckstrand, statsvetare vid Stockholms Universitet. Bäckstrand får frågan om Parisavtalets chanser att fungera och svarar "Vi har ingen forskning på det. Vid en liknande process på miljötoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg 2002, lanserades 325 initiativ. De levde inte upp till sina löften. Å andra sidan är växthusgasutsläpp lättare att mäta än "hållbar utveckling". Och vi har tusentals aktörer och 196 stater som vill samma sak. Det bådär gott!"

Att Parisavtalet inte innebär bindande och fasta krav på länderna utgör även en möjlighet att höja åtagandena. Något som många hoppas på att se i december i år när det dags för COP25 i Madrid, Spanien. EU:s medlemsländer lyckades i början av oktober slutligen enas om en gemensam linje inför årets möte. "Det här är vårt sista kompromissförslag. Jag förstår att ingen är helt lycklig med det här, men då är vi i alla fall alla lika olyckliga, "sa den finska miljöministern Krista Mikkonen innan hennes förslag äntligen gick igenom. Alla EU-länderna

enades om att uppdatera sina åtaganden under COP25. Det var just ordvalet "uppdatera" som debatterades av länderna. Flera medlemsländer ville egentligen se ett starkare språk som hade angett att länderna skulle "förstärka" sina åtaganden. Men det var tyvärr omöjligt att få igenom då några länder var starkt emot en sådan skrivning. Vad "uppdatera" faktiskt betyder återstår att se vid mötet i december men denna kompromiss utgör i alla fall en möjlighet att skärpa våra åtaganden. Förhoppningsvis följer även andra länder EU:s linje, vilket kan innebära ett steg närmare Parisavtalets mål.

Enligt mig gjorde ländernas skilda ståndpunkter att kompromissen som till slut utgjorde Parisavtalet urvattnat, och jag tvivlar på att målet kommer nås. Avtalet fordrar helt enkelt inte tillräckligt med engagemang från länderna. För att vi faktiskt ska nå två-graders gränsen måste utsläppen minska med 70 procent år 2050 enligt IPCC:s rapport. Något som jag tycker låter helt omöjligt då det samtidigt finns stor brist på politisk handling av länderna. Den nyligen införda koldioxidskatten i Frankrike och Sveriges flygskatt är i princip de enda exemplen jag kan hitta. Ett avtal med högre krav på ländernas åtaganden hade såklart lett till större engagemang från länderna, de hade ju blivit tvingade till det. Dock hade de mest klimatskeptiska länderna antagligen inte velat skriva under ett sådant avtal.

Eftersom Parisavtalets misslyckande beror på ländernas låga ambitioner måste framtidens förhoppningsvis mer framgångsrika avtal ratificeras av parter med större klimatengagemang. Ungdomars ökade klimatintresse kan därmed utgöra en potential för framtida klimatavtals då det tvingar många vuxna att inse vikten av klimatfrågor. Det är ju inte föga okänt att vi ungdomar har stor inverkan på våra omgivande vuxna. Om befolkningens klimatengagemang ökar skulle det i sin tur pressa politikerna till större intresse inom klimatfrågorna och därmed utgöra förbättrade möjligheter för framtida klimatavtal. Det är dock lätt att förbise vår effekt på klimatet som individer. Även om vi får lära oss i skolan om hur våra utsläpp av växthusgaser påverkar klimatet har jag iallafall alltid känt att det är något som jag ändå inte kan påverka, så varför ens bry sig? Det var inte förrän jag hörde talas om Greta Thunbergs skolstrejk som jag fick upp ögonen för frågorna. Hon fick mig likväl som många andra ungdomar att inse att det faktiskt är just vi som kan påverka framtidens klimat. Genom vårt ökade intresse för frågorna kan vi faktiskt tvinga politiker till större engagemang. Kanske utgjorde Greta Thunberg i och med sin skolstrejk ett startskott för en klimatkommunikation med mer engagerade parter, vilket är precis vad vi behöver. Jag tror inte att det är helt kört än, även om Parisavtalet skulle misslyckas.

Det som möjliggjorde för Parisavtalet var kompromisser mellan länderna, men samtidigt begränsade dessa även avtalet i så stor utsträckning att det är näst intill omöjligt att nå dess mål. Men eftersom politiska överenskommelser nästan alltid är kompromisser måste något förändras om framtidens klimatavtal ska ha större chans att lyckas. Hela världens klimatintresse måste öka om nästa avtal inte ska bli lika lamt och utan tillräckliga krav som Parisavtalet. Kanske är det vi ungdomar som utgör den största möjligheten för att öka detta intresse, kanske är det vi som utgör den största chansen att rädda vårt klimat.

Källhänvisning:

<https://www.ipcc.ch/sr15/>

<https://fof.se/tidning/2016/3/artikel/naturen-kompromissar-inte>

<https://www.nature.com/nclimate/>

<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Klimatkonventionen/Klimatkonventionens-partskonferenser/>

<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Klimatkonventionen/Parisavtalet/>

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/varldens-klimatkris-och-ledarskapskris-forstarker-varandra>

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/klimat/konsekvenser-global-uppvarmning>